

Остапенко Анастасія Іванівна

*ад'юнкт кафедри військового права
та правоохоронної діяльності*

*навчально-наукового інституту
воєнної історії, права та соціальних
наук Національного університету
оборони України;*

ORCID 0000-0002-3545-3283

ДО ПИТАННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу існуючих теоретико-правових підходів до прогнозування національного законодавства та обґрунтування пропозицій щодо розробки ефективної моделі прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України з урахуванням сучасних безпекових викликів. Автором розглянуто процес планування правотворчої діяльності та визначено його основне значення, а саме: організувати підготовку нормативно-правових актів, скоординувати цю діяльність, посилити контроль за її виконанням, сприяти системності правотворчої діяльності, забезпечити організацію глобальних робіт із модернізації та систематизації законодавства. Встановлено, що прогнозування є важливою складовою планування правотворчої діяльності, що спрямовано на визначення перспектив розвитку правового регулювання відповідних суспільних відносин та закріплення їх у відповідних документах публічної політики, в яких безпосередньо визначаються проблеми, що виникають у суспільних відносинах, та зазначаються оптимальні способи їх вирішення. Визначено, що важливе значення для планування та прогнозування правотворчої діяльності має розробка документів концептуального характеру, зокрема, Наукової концепції розвитку законодавства України, концепцій розвитку галузевого законодавства та концепції проєктів нормативно-правових актів.

Автором проаналізовано основні завдання Концепції Цільової програми наукових досліджень Національної академії наук України (далі - НАН України) “Правотворчість в Україні: доктринальні засади, правове регулювання і практика здійснення” на 2025– 2027 роки” та встановлено, що її прийняття спрямовано на обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності шляхом підготовки Наукової концепції розвитку

законодавства України, проведення незалежної правової (юридичної) експертизи проєктів законів, зокрема на їх відповідність праву Європейського Союзу. Обґрунтовано, що такі загальнодержавні завдання з розвитку правотворчості мають задавати основний вектор розвитку і законодавства у сфері оборони України.

Досліджено правову природу і практичне значення концепцій проєктів нормативно-правовий актів як основи системного планування правотворчої діяльності. Визначено, що концепція проєкту нормативно-правового акта є узагальненням попередньо проведених наукових досліджень з виявлення недоліків правового регулювання певної сфери суспільних відносин та встановлення потреби прийняття нового чи удосконалення чинного нормативно-правового акта, у якому набуває матеріальної форми задум щодо мети та змісту майбутнього нормативно-правового акта. Обґрунтовано необхідність розробки концепції проєкту Кодексу про оборону України як наукового підґрунтя для систематизації та подальшого розвитку законодавства у сфері оборони України.

Ключові слова: правотворча діяльність, планування, прогнозування, законодавство про оборону, правова концепція, концепція розвитку законодавства, систематизація законодавства, кодифікація, концепція кодексу, нормативно-правові акти, документи публічної політики.

Ostapenko Anastasiia

PhD student, Department of Military Law and Law Enforcement, Educational and Scientific Institute of Military History, Law and Social Sciences, National Defence University of Ukraine

ON THE ISSUE OF FORECASTING THE DEVELOPMENT OF LEGISLATION IN THE FIELD OF DEFENCE IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the analysis of existing theoretical and legal approaches to forecasting national legislation and substantiating proposals for the development of an effective model for forecasting the development of legislation in the field of defence in Ukraine, taking into account current security challenges. The author examines the process of planning law-making activities and determines its main significance, namely: to organise the preparation of normative-legal acts, coordinate these activities, strengthen control over their implementation, promote the systematic nature of law-making activities, and ensure the

organisation of comprehensive work on the modernisation and systematisation of legislation. It has been established that forecasting is an important component of planning law-making activities, aimed at determining the prospects for the development of legal regulation of relevant social relations and enshrining them in relevant public policy documents, which directly identify problems arising in social relations and indicate the optimal ways to solve them. It has been determined that the development of conceptual documents, in particular, the Scientific Concept for the Development of Ukrainian Legislation, concepts for the development of sectoral legislation, and concepts for draft regulatory and legal acts, is important for planning and forecasting law-making activities.

The author analysed the main tasks of the Concept of the Target Programme of Scientific Research of the National Academy of Sciences of Ukraine (hereinafter referred to as the NAS of Ukraine) "Lawmaking in Ukraine: Doctrinal Foundations, Legal Regulation and Practice of Implementation" for 2025-2027 and established that its adoption is aimed at substantiating and forecasting the directions of law-making activities by preparing the Scientific Concept of Development of Ukrainian Legislation, conducting independent legal (juridical) expertise of draft laws, in particular, their compliance with European Union law. It is justified that such national tasks for the development of law-making should set the main vector of development and legislation in the field of defence of Ukraine.

The legal nature and practical significance of the concepts of draft normative-legal acts as the basis for systematic planning of law-making activities have been studied. It has been determined that the concept of a draft regulatory act is a generalization of previous scientific research aimed at identifying shortcomings in the legal regulation of a particular sphere of social relations and establishing the need to adopt a new or improve an existing regulatory act, in which the idea of the purpose and content of the future regulatory act takes material form. The need to develop the concept of the draft Code of Defence of Ukraine as a scientific basis for the systematisation and further development of legislation in the field of defence of Ukraine has been substantiated.

Keywords: law-making activity, planning, forecasting, defence legislation, legal concept, concept of legislative development, systematisation of legislation, codification, concept of a code, normative legal acts, public policy documents.

Постановка проблеми

Ефективне функціонування сил оборони та забезпечення воєнної безпеки України безпосередньо залежить від стану нормативно-правової бази з питань оборони держави, яка має бути не лише чинною, повною та дієвою, але й прогностичною, тобто здатною реагувати на майбутні виклики та

загрози. На сьогоднішній день правове регулювання сфери оборони України має низку проблемних аспектів: ситуативний характер нормотворення, коли законодавчі зміни переважно є відповіддю на вже існуючі виклики, а не превентивним правовим інструментом; недостатня системність та іноді суперечливість норм, що призводить до правової невизначеності та ускладнює управління військами та ресурсами; відсутність чіткої науково-обґрунтованої методології прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України, яка б інтегрувала воєнно-політичні, технологічні та економічні аспекти.

Все це обумовлює необхідність не просто в удосконаленні, а у випереджаючому, стратегічному прогнозуванні подальшої трансформації законодавства у сфері оборони України. Визначення ключових тенденцій його розвитку, ідентифікація прогалин законодавства та передбачення потенційних конфліктів правових норм є критично важливим для забезпечення сталої обороноздатності держави у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

До окремих аспектів удосконалення законодавства у сфері оборони України неодноразово зверталися у своїх наукових працях такі науковці як: Богуцький П., Гаруст Ю., Коропатнік І., Котляренко О., Кривенко О., Лошицький М., Мельник С., Пашинський В., Руснак Ю., Ступак Д., Тимошенко В., Топольницький В., Шульгін В. та інші експерти у галузях права національної безпеки і військового права. Значний науковий вклад в розвиток теорії і практики загальної правотворчості в Україні зробили Гриняк А., Зайчук О., Колодій А., Кот О., Міловська Н., Оніщенко Н., Пархоменко Н., Петришин О., Рабінович П., Сердюк І., Скакун О., Скрипнюк О., Тернавська В., Тацій В., Шемшученко Ю. Однак, питання дослідження концептуальної основи планування та прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України зазначеними вченими не розглядалися.

Прийняття Закону України “Про правотворчу діяльність” від 24 серпня 2023 року № 3354-IX [1] принесло низку новел у регулювання сфери правотворчості, зокрема, в частині унормування порядку планування правотворчої діяльності, який базується на документах публічної політики, що готуються з метою ефективного формування, розроблення, реалізації та оцінки державної та місцевої політики. В умовах дії правового режиму воєнного стану якісне та дієве правове регулювання сфери оборони держави має виключне значення для ефективної відсічі збройної агресії та досягнення воєнної безпеки, а також повоєнної відбудови держави. Аналіз сучасного стану оборонного законодавства та оцінка його дієвості та результативності з

урахуванням майбутніх сценаріїв змін у безпековому середовищі, економічних та соціальних сферах формує основу для подальшого планування законопроектної та нормотворчої роботи. Таким чином, актуальність теми зумовлена потребою у розробці концептуальних підходів до прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України з урахуванням новел законодавства, що регулює процедури підготовки та прийняття (видання) нормативно-правових актів.

Мета статті

Метою статті є аналіз теоретико-правових засад здійснення прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України та огляд перспектив його здійснення.

Основний матеріал статті

Планування є одним з найважливіших етапів правотворчої роботи, з огляду на те, що рішення про ухвалення нових законів та інших нормативно-правових актів, а також про зміну чи скасування чинних, завжди повинні бути виваженими та змістовно конструктивними. Передумовою створення нормативно-правових актів є вивчення реальних умов, факторів та обставин існування відповідних суспільних відносин, правове регулювання яких обумовлено потребами різностороннього розвитку держави.

Планування правотворчої діяльності спрямоване на побудову системи нормативно-правових актів за рахунок пріоритетної підготовки та розгляду основних, системоутворюючих законопроектів. Планування допомагає організувати підготовку нормативно-правових актів, скоординувати цю діяльність, посилити контроль за її виконанням, сприяє системності правотворчої діяльності, забезпечує організацію глобальних робіт із модернізації та систематизації законодавства.

Планування дає можливість виключити випадкові, непродумані кроки в правотворчості, усунути дублювання та колізії в нормативно-правових актах, узгодити роботу державних органів різних рівнів, встановити послідовність прийняття окремих актів, створити необхідні умови для підготовки документів високої якості, провести теоретичні консультації з провідними науковими та навчальними установами. З метою підвищення ефективності планування правотворчої діяльності, якості нормативно-правових актів та їх змістовної обґрунтованості Закон України “Про правотворчу діяльність” передбачає запровадження механізмів юридичного прогнозування, тобто передбачення підстав і критеріїв вибору оптимальних правових рішень і оцінки їх наслідків. Ця прогностична діяльність ґрунтується на науково-

технічних і соціально-економічних прогнозах державного і суспільного розвитку [2, с. 75, 84].

Прогнозування перспектив розвитку правового регулювання відповідних суспільних відносин об'єктивується у відповідних документах публічної політики, в яких безпосередньо визначаються проблеми, що виникають у суспільних відносинах, та зазначаються оптимальні способи їх вирішення. Документами публічної політики є [1]: аналітичні документи публічної політики (зелена книга, оцінка впливу, біла книга, концепція проєкту нормативно-правового акта); прогнозні документи публічної політики (науково обґрунтовані документи юридичного прогнозування суб'єктів правотворчої діяльності, Наукова концепція розвитку законодавства України); програмні документи публічної політики (послання, програми, доктрини, стратегії, плани) .

На сьогодні особливу увагу наукової спільноти та політичного керівництва держави спрямовано на реалізацію положень Закону України “Про правотворчу діяльність” саме щодо розробки Наукової концепції розвитку законодавства України. Саме проблематиці її розробки було присвячено проведення науково-практичного круглого столу “Правотворча діяльність та забезпечення системності законодавства України в умовах євроінтеграції”, що відбувся 3 квітня 2025 року в Інституті правотворчості та науково-правових експертиз НАН України [3].

Під час обговорення Стефанчук Р. зауважив на необхідності до кінця 2025 року відкрити всі кластери перемовин з метою розробки загальної наукової концепції розвитку законодавства повоєнного відтворення. Окрім цього, як науковець вже зауважував раніше, “забезпечення національної безпеки та національних інтересів, європеїзація України та її відбудова як правової демократичної держави — це “три кити” стратегічного розвитку України”, а творення якісного законодавства на засадах верховенства права, яке б забезпечило стратегічний розвиток нашої держави, можливе лише за умови активного залучення до правотворчого процесу науковців, а тому роль НАН України в цьому процесі має істотно зрости вже найближчим часом. Стефанчук Р. відзначає, що принцип єдності завдань, які стоять перед Україною в усіх сферах суспільного розвитку, передбачає системний і комплексний підхід до формування національного законодавства. Наукову концепцію розвитку законодавства він вважає ключовим документом, який має визначити стратегічні напрями правового регулювання суспільних відносин, забезпечити стабільність та ефективність унормування найважливіших суспільних процесів, вирішити основні науково-технічні,

економічні, соціальні завдання шляхом активного використання правових засобів [4, с. 51, 53].

Віцепрезидентом НАН України Пирожковим С. було окреслено структуру майбутньої концепції, яка включає: Загальний блок (конституційне, безпекове, наукове та судове законодавство); Блок публічного права (адміністративне, кримінальне, екологічне, економічне, фінансове право); Блок приватного права (цивільне, інтелектуальна власність, трудове, соціальне, міжнародне приватне право тощо). Академік акцентував увагу на необхідності налагодження прямої комунікації з органами виконавчої влади з метою чіткого розуміння вимог до формату й змісту наукової концепції [3].

З цією метою Президією НАН України від 26.12.2024 № 513 було затверджено “Концепцію Цільової програми наукових досліджень НАН України “Правотворчість в Україні: доктринальні засади, правове регулювання і практика здійснення” на 2025– 2027 роки” [5]. Концепція спрямована на обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності шляхом підготовки Наукової концепції розвитку законодавства України, проведення незалежної правової (юридичної) експертизи проєктів законів, зокрема на їх відповідність праву Європейського Союзу.

Серед основних векторів цієї концепції слід виділити: дослідження проблем правотворчості, системного прогнозування розвитку законодавства України та вироблення єдиних концептуальних засад систематизації нормативно-правових актів. До проблемно-тематичних розділів програми належать: доктринальні та прикладні аспекти удосконалення, упорядкування та систематизації законодавства України; дослідження проблемних аспектів нормопроектування як інструменту забезпечення якості, ефективності, системності законодавства та регулятивної здатності нормативно-правових актів; кодифікація законодавства як форма його систематизації; обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності у Науковій концепції розвитку законодавства України та розроблення концепцій розвитку галузевого законодавства, що відображають принциповий підхід до регулювання суспільних відносин, мету і завдання правового регулювання, а також передбачувані соціально-економічні та інші наслідки його реалізації в разі прийняття нормативно-правового акта; євроінтеграційна складова правотворчої діяльності; теоретико-прикладні засади правової експертизи проєктів нормативно-правових актів та підготовки експертних висновків; роль правового моніторингу у забезпеченні якості нормативно-правових актів та ефективності правового регулювання суспільних відносин.

Серед цілей програми важливе місце відведено встановленню засадничих принципів, алгоритму підготовки та формату Наукової концепції

розвитку законодавства України з урахуванням тенденції розвитку сучасної правової системи, соціальних потреб, публічних інтересів та суспільних відносин, що потребують врегулювання шляхом правотворчої діяльності, системності регулювання суспільних відносин, оцінки впливу на суспільні відносини запропонованого правового регулювання. Такі цілі щодо загального реформування та оптимізації правотворчої діяльності, системного наукового обґрунтованого перегляду національного законодавства на найближчі роки обумовлюють беззаперечну необхідність розробки наукової концепції розвитку законодавства у сфері оборони України.

Вдалим прикладом розробки концептуальних засад розвитку оборонного законодавства України в межах виконання завдання щодо кодифікації законодавства у сфері оборони України (Указ Президента України “Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави” від 08.11.2019 № 837 [6]) була розробка документу юридичного прогнозування – проєкт “Концепції розвитку законодавства у сфері оборони України та його кодифікації” (далі- Концепція). Учені Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, прагнучи діяти на випередження і ґрунтуючись на теоретичних засадах систематизації законодавства, усвідомлюючи масштаб поставленої задачі та її фундаментальне значення для всієї правової системи України, прийняли рішення розпочати кодифікаційний процес з формування його наукової бази. Концепція передбачала поетапну модернізацію нормативно-правових актів з оборонних питань на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу, в перспективі – кодифікацію законодавства [7, с. 60-61].

Примітно, що хоча Концепція була створена ще у 2020 році, вона багато в чому мала прогностичний характер: у ній дуже чітко розкривалася проблематика оборонного законодавства, з якою держава могла зіткнутися в умовах потенційної ескалації російсько-українського конфлікту та появи нових гібридних загроз. Дослідники зробили влучне та доленосне припущення, що головною метою подальших гібридних воєн стануть дії, що не досягають порогу реагування, і що ключові цілі противника будуть досягатися ще до того моменту, як буде розгорнутий ефективний захист. Отже, передбачаючи розвиток подій, автори Концепції зосередили увагу на тому, що найбільш актуальним завданням на той час було створення гнучкої, несуперечливої та орієнтованої на майбутнє системи правових координат. Така система мала бути здатною до випереджувальних кроків для ефективного й оперативного впровадження нормативних положень у діяльність складових сектору безпеки і оборони держави. Очевидно, що ці

запобіжні заходи були слухними як на момент розробки, так і не втратили своєї актуальності сьогодні.

До короткострокових цілей Концепції були віднесені: розробка та прийняття законодавчих актів, спрямованих на вдосконалення законодавства з метою впорядкування суспільних відносин в оборонній сфері, а також створення в системі Міністерства оборони України структурного підрозділу (установи) для наукового та експертно-аналітичного супроводу нормотворчої діяльності міністерства. Виконання середньострокових цілей передбачало завершення побудови якісно нової, ефективної, стабільної та пристосованої до адаптації системи законодавчого регулювання оборони, а також узгодження вітчизняного законодавства із законодавством держав-членів НАТО у сферах безпеки та оборони. Насамкінець, довгостроковою фінальною метою була підготовка та прийняття Кодексу про оборону України.

Відповідно, на першому етапі роботи ключовим завданням було розробити та прийняти законодавчі акти для вдосконалення правової бази, що регулює діяльність Збройних Сил України та інших військових формувань. Зокрема, йшлося про розробку нових редакцій Законів України “Про оборону України”, “Про Збройні Сили України”, “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, “Про військовий обов’язок і військову службу”, а також створення в структурі Міністерства оборони України Центру військово-правових досліджень, удосконалення та розвитку законодавства у сфері оборони України. Серед додаткових пропозицій слід особливо виділити розробку нових законопроектів, таких як: “Про розроблення та виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки”, “Про оборонно-промисловий комплекс”, “Про військово-технічне співробітництво України з іноземними державами” та “Про особливі правові режими у сфері забезпечення національної безпеки і оборони держави”.

Другий етап ставив за головну мету започаткування системи правового моніторингу для оцінки ефективності застосування оборонних законодавчих актів. На третьому етапі планувалася безпосередня підготовка Кодексу про оборону України. Розробники вважали, що нормативно-правове закріплення структури нових галузей законодавства є вирішальним фактором для проведення кодифікації.

Крім того, науковці підкреслювали, що передумовою для кодифікації оборонного законодавства мала б стати загальнодержавна Концепція кодифікації національного законодавства, а також відповідна методологія систематизації нормативно-правових актів. На сьогодні аналогом такої концепції є Наукова концепція розвитку законодавства України, документ

юридичного прогнозування рекомендаційного характеру, в якому на теоретико-емпіричній основі здійснюється системне прогнозування розвитку законодавства України, його окремих сфер, галузей та напрямів. Наукова концепцію раз на п'ять років розробляється НАН України з метою подальшого її використання Кабінетом Міністрів України під час планування правотворчої діяльності.

Недосконалість існуючих правових засобів, про що сигналізують проблеми політичного, соціально-економічного, гуманітарного чи суто правового характеру, які виявляються в процесі правореалізаційної та правозастосовної практики, породжує необхідність створення нових чи модернізації чинних нормативно-правових актів. Основні положення щодо визначення проблем і причин їх виникнення, а також обґрунтування шляхів їх вирішення оформлюється в концепції проєкту нормативно-правового акта.

В загальному концепцією є фундаментальний документ (акт), який має містити керівні принципи, цільові настанови та методи, окреслювати механізм функціонування; певний спосіб розуміння, трактування будь-яких явищ, основний погляд, керівна ідея для їх висвітлення; керівний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Концепція нормативно-правового акта – це його задум, основна ідея, яку треба чітко уявляти і сформулювати перед тим, як приступити до розробки тексту нормативного акта, вона має базуватися на наукових досягненнях, що спираються на практику. Концепція нормативно-правового акта підвищує рівень і ефективність правотворчої діяльності, робить її впорядкованою, дозволяє вписати новий нормативний акт в систему законодавства і не порушувати баланс в правовій системі, допомагає втілити на практиці досягнення юридичної науки і додати їм прикладний характер, а також може служити основою для подальшого тлумачення закону [2, с. 86].

Завданням концепції проєкту нормативно-правового акта є не висвітлити текст майбутнього акта, а лише на основі принципу системності обґрунтувати необхідність його прийняття та окреслити основні його риси. Розробка концепцій проєктів нормативно-правових актів запобігає поширенню законопроєктного спау та сприяє прийняттю виважених і важливих актів.

Застосування системного підходу під час розробки проєкту концепції нормативно-правового акта передбачає, зокрема: проведення аналізу поточного стану правового регулювання відповідних суспільних відносин із визначенням недоліків; розробку механізму вирішення проблем; виокремлення кола питань, які підлягають врегулюванню в цьому нормативно-правовому акті, розробку його орієнтовної структури,

визначення мети та предмету правового регулювання; проведення оцінки відповідності його майбутніх положень міжнародно-правовим зобов'язанням України, визначення переліку нормативно-правових актів, які втратять чинність або потребуватимуть внесення змін з прийняттям цього акта.

Закон України “Про правотворчу діяльність” (ст. 27) визначає, що у концепції проекту нормативно-правового акта викладаються результати проведених суб'єктом правотворчої ініціативи необхідних аналітичних досліджень, а саме:

- аналіз відповідних суспільних відносин та стану їх правового регулювання;

- дослідження можливості врегулювання відповідних суспільних відносин без прийняття (видання) нормативно-правового акта;

- обґрунтування необхідності та підстав розроблення проекту нормативно-правового акта;

- визначення мети, предмету правового регулювання, основних правових механізмів реалізації проекту нормативно-правового акта з обґрунтуванням їх ефективності;

- результати необхідних фінансово-економічних розрахунків відповідно до законодавства України (за потреби);

- оцінка відповідності запропонованого правового регулювання міжнародно-правовим зобов'язанням України⁴

- результати публічних консультацій (у разі їх проведення);

- організаційні заходи щодо підготовки проекту нормативно-правового акта та його реалізації після прийняття (видання), у тому числі визначення переліку нормативно-правових актів, прийняття яких або зміни до яких необхідні для реалізації його положень;

- орієнтовна структура проекту нормативно-правового акта, зміст його основних положень.

Отже, концепція проекту нормативно-правового акта по своїй суті є узагальненням попередньо проведених досліджень з виявлення недоліків правового регулювання певної сфери суспільних відносин та встановлення потреби прийняття нового чи удосконалення чинного нормативно-правового акта, у якому набуває матеріальної форми задум щодо мети та змісту майбутнього нормативно-правового акта.

В межах роботи щодо виконання завдання з кодифікації законодавства у сфері оборони України, визначеного Указом Президента України № 837/2019, було розроблено проект Кодексу про оборону України, який присвячено врегулюванню відносин, пов'язаних з підготовкою і організацією оборони України, забезпеченням її обороноздатності, здійсненням збройного захисту

територіальної цілісності України та його підготовкою, введенням та скасуванням правового режиму воєнного стану, проведенням мобілізації та демобілізації, організацією та функціонуванням руху опору, а також визначає основні завдання та функції складових сектору безпеки і оборони, обов'язки їх посадових осіб, права і обов'язки громадян України та іноземних держав, а також осіб без громадянства, задіяних в сфері оборони у мирний час та в умовах воєнного стану [8, с. 1262].

Закон України “Про правотворчу діяльність” визначає розробку концепції проєкту кодексу обов'язковою складовою процесу його прийняття.

Розробка та прийняття Кодексу про оборону України як ефективного засобу правового регулювання вимагає ґрунтовного вивчення особливостей суспільних відносин, що виникають у сфері оборони, та аналізу динаміки процесів, що відбуваються в ній, визначення проблем їх правового регулювання та необхідності їх удосконалення, а також прогнозування напрямків їх подальшого розвитку. Якість майбутнього кодексу обумовлюється якістю результатів попередньо проведеної роботи щодо оцінки ефективності дії чинного законодавства у сфері оборони України.

Підготовка концепції проєкту Кодексу про оборону України має будуватися на принципах науковості на системності із застосуванням діалектичного, системного, синергетичного та інших підходів і методів. Вона має містити наукові рекомендації і конкретні умови розробки та реалізації кодексу. Головним завданням розробки концепції кодексу є формування основи для побудови ієрархічної системи нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері оборони.

Висновки

Планування правотворчої діяльності має здійснюватися відповідно до визначених міжнародно-правовими зобов'язаннями України напрямків, з урахуванням програмних документів публічної політики і концепцій проєктів нормативно-правових актів, пріоритетів та цілей, сформованих на основі результатів правового моніторингу, юридичного прогнозування та з урахуванням Наукової концепції розвитку законодавства України. Підготовка наукової концепції розвитку законодавства у сфері оборони України, що увійде в склад національної концепції, на сьогодні є одним з пріоритетних завдань військово-юридичної науки. Важливим елементом прогнозування розвитку законодавства у сфері оборони України є оформлення концептуальних основ кодифікації законодавства у сфері оборони України у вигляді відповідної концепції проєкту Кодексу про оборону України, в якій на основі наукових досліджень буде викладено основні проблеми правовідносин

у сфері оборони, недоліки правового регулювання та перспективи їх усунення шляхом систематизації та оновлення основних законів з питань оборони України.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.09.2023 р. № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 30.10.2025).
2. Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання : збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2022. 226 с.
3. В Інституті правотворчості та науково-правових експертиз НАН України обговорили пріоритети розвитку правотворчої діяльності у контексті євроінтеграції. URL : <https://lawmaking.academy/v-instytutu-pravotvorchosti-ta-naukovo-pravovyh-ekspertyz-nan-ukrayiny-obgovoryly-priorytety-rozvytku-pravotvorchoyi-diyalnosti-u-konteksti-yevrointegratsiyi/> (дата звернення: 31.10.2025).
4. Стефанчук Р.О. Про наукову концепцію розвитку законодавства України. (Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 11 грудня 2024 року). *Вісник НАН України*. 2025, № 2. С. 49-53.
5. Концепція Цільової програми наукових досліджень Національної академії наук України України “Правотворчість в Україні: доктринальні засади, правове регулювання і практика здійснення” на 2025– 2027 роки : Постанова Президії Національної академії наук України від 26 грудня 2024 р. № 513. URL : https://www.nas.gov.ua/storage/editor/files/konceptsiya-pravotvorcist-2025-2027_1735724187.pdf (дата звернення: 01.11.2025).
6. Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави : Указ Президента України від 08.11.2019 р. № 837. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019> (дата звернення: 02.11.2025).
7. Руснак Ю.І., Котляренко О.П., Топольницький В.В., Остапенко А.І. Ретроспективний огляд кодифікації законодавства України у сфері оборони (2019-2021 рр.). *Юридичний науковий електронний журнал*.2024. № 4. С. 58-63.
8. Руснак Ю.І., Топольницький В.В., Остапенко А.І. Ретроспективний огляд кодифікації законодавства України у сфері оборони (2022-2023 рр.). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 1 (31). С. 1255-1270.

REFERENCES

1. Pro pravotvorchu diialnist: Zakon Ukrainy vid 24.09.2023 r. № 3354-IX [On lawmaking activity: Law of Ukraine of 24.09.2023, No. 3354-IX]. (2023, September 24). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.
2. Kot, O. O., Hryniak, A. B., & Milovska, N. V. (Eds.). (2022). Pravotvorchist v Ukraini: perspektyvy zakonodavchoho vrehuluvannia [Lawmaking in Ukraine: Perspectives of Legislative Regulation]: zbirnyk naukovykh prats [a collection of scientific works]. Vydavnychi dim "Helvetyka".
3. V Instytuti pravotvorchosti ta naukovo-pravovykh ekspertyz NAN Ukrainy obhovoryly priorityty rozvytku pravotvorchoi diialnosti u konteksti yevrointehratsii [Priorities for the development of lawmaking in the context of European integration were discussed at the Institute of Lawmaking and Scientific and Legal Expertise of the National Academy of Sciences of Ukraine]. (n.d.). Retrieved from <https://lawmaking.academy/v-instytuti-pravotvorchosti-ta-naukovo-pravovykh-ekspertyz-nan-ukrayiny-obgovoryly-priorityty-rozvytku-pravotvorchoyi-diyalnosti-u-konteksti-yevrointegratsiyi/>.
4. Stefanchuk, R. O. (2025). Pro naukovu kontseptsiiu rozvytku zakonodavstva Ukrainy. (Stenohrama dopovidi na zasidanni Prezydii NAN Ukrainy 11 hrudnia 2024 roku) [On the scientific concept of the development of Ukrainian legislation. (Stenogram of the report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine on December 11, 2024)]. Visnyk NAN Ukrainy [Bulletin of the NAS of Ukraine], (2), 49–53.
5. Kontseptsiiia Tsiliovoi prohramy naukovykh doslidzhen Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy "Pravotvorchist v Ukraini: doktrynalni zasady, pravove rehuliuвання i praktyka zdiisnennia" na 2025–2027 roky [Concept of the Target Program of Scientific Research of the National Academy of Sciences of Ukraine "Lawmaking in Ukraine: Doctrinal Principles, Legal Regulation and Practice of Implementation" for 2025–2027]: Postanova Prezydii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy vid 26 hrudnia 2024 r. № 513 [Resolution of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine of December 26, 2024, No. 513]. (2024, December 26). Retrieved from https://www.nas.gov.ua/storage/editor/files/koncepciya-pravotvorcist-2025-2027_1735724187.pdf.
6. Pro nevidkladni zakhody z provedennia reform ta zmicnennia derzhavy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 08.11.2019 r. № 837 [On urgent measures to carry out reforms and strengthen the state: Decree of the President of Ukraine of 08.11.2019, No. 837]. (2019, November 8). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019>.
7. Rusnak, Yu. I., Kotliarenko, O. P., Topolnitskyi, V. V., & Ostapenko, A. I. (2024). Retrospektyvnyi ohliad kodyfikatsii zakonodavstva Ukrainy u sferi

oborony (2019-2021 rr.) [Retrospective review of the codification of Ukrainian legislation in the field of defense (2019-2021)]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal [Legal Scientific Electronic Journal], (4), 58–63.

9. 8.Rusnak, Yu. I., Topolnitskyi, V. V., & Ostapenko, A. I. (2025). Retrospektyvnyi ohliad kodyfikatsii zakonodavstva Ukrainy u sferi oborony (2022-2023 rr.) [Retrospective review of the codification of Ukrainian legislation in the field of defense (2022-2023)]. Aktualni pytannia u suchasni nauksi [Current Issues in Modern Science], 1(31), 1255–1270.